

Το τέρας που γέννησε η Γη, χωρίς ανδρική συνδρομή, λεγόταν Τυφώνας: Πάνω στους ώμους του ξεπρόβαλλαν εκατό κεφάλια δράκου με μαύρες γλώσσες. Από τα (διακόσια) μάτια έβγαιναν εκτυφλωτικές φλόγες. Κι από τα (εκατό) στόματα έβγαιναν βρυχηθμοί διαπεραστικοί που έκαναν και τους θεούς ακόμα να μην μπορούν να τους ακούν. Από τα κεφάλια ως τους μηρούς είχε ανθρώπινη όψη. Από εκεί και κάτω, φιδίσια: Αμέτρητες οχιές κουλουριάζονταν κι έφταναν ως το ύψος των κεφαλιών του και σφύριζαν απαίσια. Το ύψος του έφτανε ως τα αστέρια. Το ένα του χέρι ακουμπούσε στην Ανατολή και το άλλο στη Δύση.

Η καλή του τον περίμενε, όμοια κι αντάξιά του. Ήταν η Έχιδνα. Γιγάντια και φτερωτή. Από τη μέση και πάνω, πανέμορφη γυναίκα με αστραφτερά μάτια. Από την μέση και κάτω, τεράστιο φίδι, που καταβρόχθιζε τα θύματά του ζωντανά. Ένα από τα τερατώδη παιδιά τους ήταν ο

Δικέφαλος Όρθρος ή Όρθος που έμελλε να φυλάει τα κοπάδια του Γηρυόνη. Η Έχιδνα έσμιξε μαζί του κι απέκτησε γιο το λιοντάρι της Νεμέας και κόρη τη Σφίγγα.

Βασιλιάς της Θήβας, ο Λάιος παντρεύτηκε την Ιοκάστη, κόρη του άρχοντα Μενοικέα και αδελφή του Κρέοντα. Παιδιά όμως δεν έκαναν. Ο Λάιος κατέφυγε στο μαντείο των Δελφών. Ο χρησμός τον τρόμαξε. Δεν έπρεπε να επιδιώκει να αποκτήσει παιδί, γιατί, αν γεννιόταν γιος, κι αυτόν θα σκότωνε και μύριες όσες συμφορές θα έφερνε στην οικογένειά του και στην πόλη. Στο εξής, απέφευγε συστηματικά να πλαγιάσει με την γυναίκα του, που όμως ήθελε πολύ ένα παιδί. Και το απέκτησε.

Για να πετύχει να μείνει έγκυος, οργάνωσε γιορτή που εξελίχθηκε σε οργιαστικό γλέντι. Στη διάρκειά του, πότισε τον άντρα της τόσο κρασί που τον μέθυσε. Εύκολα τον παρέσυρε στην κρεβατοκάμαρά τους. Έμεινε έγκυος. Ο Λάιος πανικοβλήθηκε. Από την στιγμή εκείνη, το μόνο που σκεφτόταν ήταν το πώς θα απαλλαγεί από το παιδί, όταν αυτό θα γεννιόταν. Έβαλε σε εφαρμογή το σχέδιό του, αμέσως μόλις ήρθε στον κόσμο το νεογέννητο, ένα όμορφο αγόρι:

Πήρε το μωρό από την κούνια του, τρύπησε τα πόδια του και τα έδεσε με ένα σχοινί (ή με χρυσούς χαλκάδες) και το παρέδωσε σε ένα από τους βοσκούς του, τον οποίο διέταξε να το εγκαταλείψει στον Κιθαιρώνα. Ο βοσκός πήγε να εκτελέσει την εντολή με μισή καρδιά. Το

κρατούσε στα χέρια του, όταν από εκεί πέρασαν βοσκοί που φρόντιζαν το κοπάδι αλόγων του βασιλιά της Κορίνθου, Πόλυβου. Έκαναν χάζι το νεογέννητο. Ο βοσκός του Λαίου τους το έδωσε. Οι βοσκοί το έκαναν δώρο στον βασιλιά τους και στη βασίλισσα που έλιωναν από τον καημό καθώς δεν μπορούσαν να αποκτήσουν δικά τους παιδιά.

Ο Πόλυβος και η βασίλισσα Μερόπη ξετρελάθηκαν. Αποφάσισαν να το πάρουν, δικό τους παιδί. Κι επειδή τα πόδια του είχαν πρηστεί από τους χαλκάδες ή τα σχοινιά (ή τις σφικτές φασκιές, καθώς υπάρχει εκδοχή ότι ο Λάιος δεν του τρύπησε τα πόδια αλλά τα έδεσε σφικτά), το ονόμασαν Οιδίποδα (Οιδίπους, από τις λέξεις «οΐδημα» και «πους», πόδι).

Ο Οιδίποδας μεγάλωνε ευτυχισμένος στην Κόρινθο, μη ξέροντας ότι είναι θετό παιδί. Άλλοι όμως το ήξεραν. Σε ένα καβγά, κάποιος του το πέταξε κατάμουτρα. Ο Οιδίποδας πήγε στον Πόλυβο και τη Μερόπη και τους ρώτησε. Αυτοί του τα μάσησαν. Ο Οιδίποδας έμεινε με την αμφιβολία. Για να ξεδιαλύνει τα πράγματα, αποφάσισε να πάει στους Δελφούς, να ρωτήσει τη Πυθία. Τη ρώτησε ποια ήταν η καταγωγή του. Και η Πυθία του τα μάσησε. Και του σύστησε να μη γυρίσει στην πατρίδα του, επειδή, αν το έπραττε, θα σκότωνε τον πατέρα του και θα παντρευόταν την μητέρα του.

Πατρίδα του ο Οιδίποδας θεωρούσε την Κόρινθο. Πατέρα του τον Πόλυβο και μητέρα του την Μερόπη. Αποφάσισε να μην επιστρέψει στο σπίτι του και κατευθύνθηκε προς την Φωκίδα. Ο Λάιος ακολουθούσε αντίθετη πορεία. Είχε φύγει από την Θήβα με σκοπό να επισκεφτεί τους Δελφούς. Για να ρωτήσει πώς μπορούσε να απαλλαγεί από τη Σφίγγα που κατέστρεφε τον τόπο του κι έτρωγε τους ανθρώπους. Οι δυο άντρες συναντήθηκαν σε ένα σταυροδρόμι. Ο Οιδίποδας ήταν μόνος του. Ο Λάιος είχε βασιλική ακολουθία έναν κήρυκα και τέσσερις άλλους. Ο κήρυκας διέταξε τον Οιδίποδα να παραμερίσει. Ο Οιδίποδας όμως ήταν γιος βασιλιά. Αγνοούσε ότι και ο απέναντί του ήταν βασιλιάς. Αρνήθηκε. Ο Λάιος διέταξε τον ηνίοχό του να προχωρήσει. Αυτός μαστίγωσε τα άλογα να τρέξουν. Καθώς αυτά χιμήξαν μπροστά, ο Οιδίποδας όρμησε και σκότωσε τον κήρυκα. Η μια ρόδα του άρματος στο οποίο βρισκόταν ο Λάιος πέρασε πάνω από το πόδι του Οιδίποδα ή ο ίδιος ο Λάιος χτύπησε τον ήρωα καθώς τον προσπερνούσε. Ο Οιδίποδας φρένιασε. Κινήθηκε εναντίον του βασιλιά. Οι τέσσερις συνοδοί του βγήκαν μπροστά. Ο Οιδίποδας δεν δυσκολεύτηκε να τους σκοτώσει εκτός από τον πιο ηλικιωμένο που προτίμησε να υποχωρήσει. Χωρίς φρουρούς, ο Λάιος έγινε εύκολη λεία. Ο Οιδίποδας τον σκότωσε.

Ο Οιδίποδας ζώστηκε το σπαθί του Λαίου, έθαψε τους νεκρούς και συνέχισε τον δρόμο του. Κατά τον Απολλόδωρο, τον Λάιο έθαψε ο βασιλιάς των Πλαταιών, Δαμασίστρατος. Κατά τον Πausανία, η σορός του νεκρού μεταφέρθηκε στη Θήβα όπου και θάφτηκε. Στον καιρό του (2^{ος} μ.Χ. αιώνας), έδειχναν τον τάφο του.

Ο συνοδός που επέζησε, επέστρεψε στην Θήβα κι ανάγγειλε τον θάνατο του βασιλιά. Ντρεπόταν να παραδεχτεί ότι έξι αυτοί εξολοθρεύτηκαν από έναν και μόνο άνδρα. Προτίμησε να πει ότι η βασιλική συνοδεία δέχτηκε επίθεση από ολόκληρη συμμορία ληστών που της είχαν στήσει καρτέρι.

Στην πόλη έπεσε πανικός. Ξαφνικά, βρέθηκαν χωρίς βασιλιά, χωρίς διάδοχο και με την Σφίγγα να τους καταδιώκει. Όσπου να δουν, τι θα γίνει, βασιλιάς ανακηρύχτηκε ο Κρέοντας, ο αδελφός της βασίλισσας Ιοκάστης. Παρά την βούλησή τους να βρεθούν οι φονιάδες του βασιλιά, άφησαν την υπόθεση για αργότερα. Προείχε η Σφίγγα.

Την είχε στείλει η Ήρα για να τιμωρήσει τον Λάιο που παλιά είχε αποπλανήσει τον Χρυσίππο. Κατ' άλλους, την είχε στείλει ο Απόλλωνας, επειδή η Ιοκάστη, στην συντριβή της για τον φόνο του άνδρα της, ξεστόμισε εναντίον του θεού ύβρεις καθώς ο χρησμός της Πυθίας, κατ' αυτήν, είχε κάνει λάθος: Ο Λάιος δεν σκοτώθηκε από γιο του, όπως η ιέρεια είχε προφητεύσει, αλλά από ληστές, σύμφωνα με τα όσα είπε ο βασιλικός συνοδός. Όμως, σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή, η Σφίγγα ήταν ήδη εκεί όσο ακόμα ο Λάιος ζούσε. Για το πώς θα απαλλάσσονταν από αυτήν άλλωστε πήγαινε ο βασιλιάς να ρωτήσει το μαντείο. Κι ακόμα, υπήρχε η εκδοχή ότι το τέρας το είχε στείλει ο θεός Διόνυσος, επειδή ο Λάιος, όπως ο πατέρας του κι ο παππούς του παλιότερα, αρνιόταν την λατρεία του.

Όπως κι αν είχε το ζήτημα, η Σφίγγα στεκόταν πάνω σε ένα βράχο στην είσοδο της πόλης (σαν να ήταν ο φύλακός της) και υπέβαλλε ένα αίνιγμα σε καθέναν που περνούσε από εκεί. Όποιος δεν μπορούσε να το λύσει, γινόταν τροφή του τέρατος. Ως την ώρα, είχαν χαθεί πολλοί. Ο Κρέοντας ανάγγειλε ότι θα δώσει τον θρόνο και το χέρι της βασίλισσας Ιοκάστης σε εκείνον που θα απαλλάξει την Θήβα από τη Σφίγγα.

Καθώς ο ήρωας περιπλανιόταν αποφεύγοντας να γυρίσει στην Κόρινθο για να μην σκοτώσει τον όπως νόμιζε πατέρα του Πόλυβο και να μην παντρευτεί την όπως νόμιζε μητέρα του Μερόπη, βρέθηκε στα μέρη της Θήβας. Η Σφίγγα ορθώθηκε απειλητική μπροστά του και του ζήτησε να λύσει το αίνιγμα:

«Ποιο είναι το ζωντανό εκείνο που έχει δυο και τρία και τέσσερα πόδια».

Ο Οιδίποδας απάντησε:

«Ο άνθρωπος. Στην αρχή, μπουσουλάει στα τέσσερα. Όταν μεγαλώσει, περπατά με τα δυο του πόδια. Όταν γεράσει, στηρίζεται σε μπαστούνι που γίνεται το τρίτο πόδι του».

Η Σφίγγα αυτοκτόνησε από το κακό της. Κατά άλλη εκδοχή, έπεσε νεκρή, τρυπημένη από το σπαθί του ήρωα.

Δεν υπήρχε φτερωτό τέρας στη Θήβα, υποστηρίζουν άλλες εκδοχές. Η Σφίγγα ήταν αμαζόνα, παντρεμένη με τον, ιδρυτή της Θήβας, Κάδμο. Όταν πληροφορήθηκε ότι ο άνδρας της πήρε γυναίκα του την Αρμονία, έφυγε στα βουνά μαζί με Θηβραίους που την ακολούθησαν, παίρνοντας και μερικούς από τους θησαυρούς της πόλης. Η Σφίγγα έστηνε ενέδρες στους περαστικούς. Οι Θηβαιοί ονόμασαν τις ενέδρες αυτές «αινίγματα». Κατά τον Σκαρλάτο Βυζάντιο, η λέξη προέρχεται από το ρήμα «αινίσσομαι» ή «αινίπτομαι» (μιλώ αλληγορικά) κι αυτό από το ουσιαστικό «αινός» που σημαίνει δεινός, φοβερός και έχει τη ρίζα του στη λέξη «αιανός», μια από τις σημασίες της οποίας είναι ο πρόξενος λύπης. Με όλα αυτά, οι εκφράσεις των Θηβαίων «η Σφίγγα μας δημιουργεί προβλήματα με τα αινίγματά της» και «κανένας δεν μπορεί να μας γλιτώσει από το αίνιγμα» έφτασαν να θεωρούνται ότι τάχα αναφέρονταν σε αίνιγμα που κάποιο τέρας έβαζε στους περαστικούς. Οπωσδήποτε, μη μπορώντας να την αντιμετωπίσει, ο Κάδμος διακήρυξε ότι θα έδινε πλουσιοπάροχη αμοιβή σε όποιον γλίτωνε τον τόπο από την Σφίγγα και την συμμορία της. Τότε, λένε, ήρθε από την Κόρινθο ο Οιδίποδας, οργάνωσε απόσπασμα από Θηβραίους, βγήκε στο βουνό, βρήκε τη Σφίγγα και τη σκότωσε.

Δεν ήταν η Σφίγγα πρώην γυναίκα του Κάδμου αλλά κάποια λησταρχίνα, αναφέρει άλλη εκδοχή. Την αποκαλούσαν λείαινα επειδή είχε σκοτώσει πολλούς, έλεγαν πως είχε νύχια γύπα επειδή άρπαζε τις περιουσίες των θυμάτων της και πίστευαν ότι είχε φτερά αετού, επειδή ποτέ δεν βρισκόταν δυο φορές στο ίδιο μέρος αλλά συνεχώς άλλαζε τόπο. Ο Οιδίποδας μαζί με άνδρες από την Κόρινθο κατόρθωσε να την εντοπίσει. Της είπε ότι ήθελε να μπει στην υπηρεσία της και εκείνη τον δέχτηκε. Όταν βρήκαν ευκαιρία, ο Οιδίποδας και οι άνδρες του την σκότωσαν.

Όλα αυτά είναι λάθος, επιμένει ο Πausανίας: Η Σφίγγα ήταν νόθα κόρη του Λαίου. Αυτός της είχε αποκαλύψει τον χρησμό που η Πυθία είχε δώσει στον Κάδμο και τον οποίο μόνο γνήσια παιδιά του και η γυναίκα του τον ήξεραν. Τα διάφορα νόθα που ο Λαίος είχε σκορπίσει δεξιά κι αριστερά δεν μπορούσαν να τον γνωρίζουν. Όποιος λοιπόν ερχόταν κι έλεγε πως είναι γνήσιος γιος του βασιλιά, έπρεπε να ξέρει, τι είπε η Πυθία στον Κάδμο. Αν δεν ήξερε, ήταν ψεύτης. Όταν, λοιπόν, πέθανε ο βασιλιάς, η Σφίγγα ρωτούσε τους επίδοξους διαδόχους ποιος ήταν ο χρησμός. Δεν τον ήξεραν και καταδικάζονταν σε θάνατο. Ο Οιδίποδας είδε στο όνειρό του την Πυθία να λέει τον χρησμό, τον είπε στη Σφίγγα και πήρε τον θρόνο.

Κατά τον σχολιαστή του Ευριπίδη, η Σφίγγα ήταν μάντισσα αλλά οι προφητείες της ήταν ακατάληπτες. Με αποτέλεσμα να μην τις καταλαβαίνουν οι άνθρωποι. Θύμωνε εκείνη και τους σκότωνε.

(protagon.gr, 24.10.2014)